In nomine dñi nñi ihu xp̄i. & in honore sc̄e crucis. ....

& epōr regni mei. Comitum quoq; baronumq; ....

concedo ecclie sc̄e crucis edwinesburgensi. ....

SIGILLUM COMMUNE
Monasterii Sancte Crucis
DE EDINBURG•

Chronicon Anglo-Scoticum

CHRONICON

COENOBII SANCTÆ CRUCIS

EDINBURGENSIS,

ITERUM IN LUCEM EDITUM.

IMPRESSUM EDINBVRGI:

M.DCCC.XXVIII.

√CONS. '83 - Ph. Det.

TO

SIR WALTER SCOTT, BARONET,

PRESIDENT,

AND THE OTHER MEMBERS

OF THE

Bannatyne Club,

THIS VOLUME

IS MOST RESPECTFULLY INSCRIBED,

AND PRESENTED AS HIS CONTRIBUTION,

BY

ROBERT PITCAIRN.

THE BANNATYNE CLUB.

FEBRUARY M.DCCC.XXVIII.

SIR WALTER SCOTT, BART.

[PRESIDENT.]

THE RIGHT HONOURABLE THE EARL OF ABERDEEN.
THE RIGHT HONOURABLE WILLIAM ADAM, LORD CHIEF COMMISSIONER OF THE JURY COURT.
SIR WILLIAM ARBUTHNOT, BART.
5 JAMES BALLANTYNE, ESQ.
SIR WILLIAM MACLEOD BANNATYNE.
THE RIGHT HONOURABLE VISCOUNT BELHAVEN.
GEORGE JOSEPH BELL, ESQ.
ROBERT BELL, ESQ.
10 WILLIAM BELL, ESQ.
THE RIGHT HONOURABLE LORD BINNING.
JOHN BORTHWICK, ESQ.
WILLIAM BLAIR, ESQ.
GEORGE BRODIE, ESQ.
5 BRUDENELL J. BRUCE, ESQ.

Innomine dn̄i nr̄i ihu xp̄i. & in honore sc̄e crucis.
& epor̄ regni mei. Comitum quoq; baronumq;
concedo ecclie sc̄e crucis edwines-burgensi.

SIGILLUM COMMUNE
Monasterii Sancte Crucis
DE EDINBURG•

JOHN RICHARDSON, ESQ.

THE RIGHT HONOURABLE THE EARL OF ROSSLYN.

ANDREW RUTHERFURD, ESQ.

75 THE RIGHT HONOURABLE SIR SAMUEL SHEPHERD, LORD CHIEF BARON OF SCOTLAND.

ANDREW SKENE, ESQ.

JAMES SKENE, ESQ.

GEORGE SMYTHE, ESQ.

JOHN SPOTTISWOODE, ESQ.

80 THE MOST NOBLE THE MARQUESS OF STAFFORD.

MAJOR-GENERAL STRATON.

SIR JOHN ARCHIBALD STEWART, BAR^T.

THE HONOURABLE CHARLES FRANCIS STUART.

ALEXANDER THOMSON, ESQ.

85 THOMAS THOMSON, ESQ. [VICE-PRESIDENT.]

W. C. TREVELYAN, ESQ.

PATRICK FRASER TYTLER, ESQ.

PREFATORY NOTICE.

THE CHRONICLE OF HOLYROOD is now, for the first time, printed entire, from the original MS; which is preserved in the valuable Library of the Archbishops of Canterbury, at Lambeth.

This interesting fragment of History, was no doubt presented to the public, by the learned Henry Wharton, in the first volume of his Anglia Sacra; but, unfortunately, in rather a mutilated form. Through the polite attention of HENRY PETRIE, ESQUIRE, Keeper of the Records in the Tower, London, one of the Members of the Bannatyne Club, (whose deep and accurate researches into the early history and literary antiquities of his country are equally well known and appreciated,) the whole of the transcript made by the Editor, has of new been collated with the original Chronicle. The former part of this ancient Historical relique, Wharton had entirely omitted; but the Editor's friend, MR DAVID LAING, having, some years ago, transcribed it for his own information, has, with his usual attention to whatever may promote the interests of the Club, kindly communicated his transcript.

To use Mr Petrie's own words, "the Lambeth MS. 440, which contains the Chronicle, called by Wharton SANCTÆ CRUCIS, is a small quarto. At folio ii, in a hand of the thirteenth century, is written 'LIBER SANCTÆ MARIÆ DE SANCTO SERVANO, EX DONO WILLIELMI FILII DUNECANI QUONDAM PERSONE IPSIUS ECCLESIÆ.' The Chronicle in question begins

at folio cxxii, without any ancient title. The whole appears to have been written in the twelfth century; but the hand, though of the same kind throughout, becomes somewhat larger, by degrees, towards the end, where the MS. is mutilated, possibly by the middle sheet of the gathering."

The Editor, thinking that an accurate copy of the FOUNDATION CHARTER OF THE MONASTERY would prove an acceptable accompaniment, has procured it from the original, still preserved amongst the Archives of the CITY OF EDINBURGH.

A FAC-SIMILE of the commencement of the first three lines of this Charter, and another of the SEAL of the MONASTERY, hitherto unpublished, have also been given. The impression from which this engraving has been taken, is in excellent preservation, and belongs to the Museum of the Society of Antiquaries of Scotland. It is gratifying to record, that, since the revival of this National Institution, and more especially since the present office-bearers commenced their honourable labours, every reasonable access has been afforded to their various collections. It is obvious, that such a liberal spirit cannot fail to render the Society eminently useful, as well as deservedly popular.

The SEAL of Holyrood, in itself curious, when in such a perfect state of preservation, possesses still greater interest from the introduction of the Royal arms of Scotland, at the base of this specimen; a circumstance tending to ascertain its date with considerable precision, as ROBERT STEWART of Strathdon, one of the natural sons of King James V., by Euphemia, second daughter of Alexander, first Lord Elphinston, was Abbot and Commendator of this Monastery. It is by no means uncommon to meet with

the family arms of Bishops and other Churchmen inserted at the base of the common seals of their bishopricks, &c.; indeed there is good reason to conjecture, that it was customary to renew the seal at each new appointment, especially when the successor happened to be a person of some note. Marks of cadency, or of bastardy, were not always attended to at this period; which may account for the want of the baton-sinister, in the Royal Shield. This Abbot, having early embraced the Reformed religion (anno 1559) shortly afterwards (May 26, 1565) obtained a grant of the crown-lands of Orkney and Zetland; and, in 1569, exchanged his Abbacy for the temporal estates of Adam Bothwell, Bishop of Orkney. At this period, he is styled Lord of Orkney and Zetland. He was created Earl of Orkney, by King James VI, Oct. 28, 1581, and, at same time, his lands were erected into an Earldom. He married Jonet Kennedy, eldest daughter of Gilbert, third Earl of Cassillis, by whom he had five sons and four daughters.

In a letter of Pension, by Henry and Mary, King and Queen of Scots, dated at Jedburgh, Nov. 3, 1566, it is stated, that "Oure derrest bruther, Robert, commendatare of the Abbay of Halyrudehouse, hes sustenit sic sumpteous charges and expenssis, besyd his laubouris, panis and travell, in awaitting vpoune oure seruice, in tymes bypast, that he is nocht abill to continew langar in his former tryne and honourabill convoyé, except we gratefie the same, and gif him sum attestatioune of oure gud mynde borne towardis him thairfore. And, thairfore, we havand regarde to the acceptable seruice foirsaid, done to ws be oure said bruther, willing to ressaue the like of him in tymes to cum; and to support the nurisching and vpbringing of our cousingis and cousingnessis Henry, Jane, and Marie Stewartis, his sone and dochteris, lauchfullie procreat betuix him and Dame Jonet Kennedye, his lady; and of Robert and James Stewarttis, sonis na-

turall to the said Robert, commendatare of Halyrudehouse, and in halding of thame at the scoleis during thair minoritie, and vpbringing of thame in vertew, quhairby thay may be the mair abill to serue ws at yair perfyte aige; haue Gevin, Grantit and Disponit, &c. to them, in ȝeirlie pensioune, during all the dais of thair lyftymes, the sowme of nyne hundreth four-score ten pundis, vsuale money of our realme; togidder with nyne chalder four bollis quheit, threttene chalder aucht bollis beir, ellewin chalder ellewin bollis aittis, and ane chalder five bollis meill; to be vpliftit," &c. This interesting document was ratified by Parliament, April 19, 1567.

Adam Bothwell too embraced the Reformation, and was the person who performed the marriage ceremony between Queen Mary and the Earl of Bothwell, according to the forms of the Protestant Church. His son, John, was created Lord of Halyrudhous, by charter, dated at Whitehall, Dec. 20, 1607; and the title was enjoyed by his descendants, till the death of Henry, last Lord Holyroodhouse, Feb. 10, 1755.

The date of this Seal must therefore be referred to a period, prior to the appointment of Adam Bothwell to the Commendatory, in 1569. It is known that Robert Stewart obtained a grant of the Abbacy when a mere boy; and the likelihood is, that he succeeded Robert Cairncross, Bishop of Ross and Abbot of Holyrood, who, having been restored to the office of Lord High Treasurer in May 1537, (which he had originally acquired upon the fall of the Earl of Angus, Sept. 5, 1528, and had been displaced by Sir Robert Barton, of Over Barnton, in 1529,) was once more removed from that appointment, March 24, 1538. King James V probably made this provision for his son, immediately after the vacancy which had occurred, through Cairncross's dismissal.

It was originally the Editor's intention to have appended a TABLE OF THE ABBOTS OF HOLYROOD, from Alwinus the first Abbot, who appears on record, in the reign of the Founder, King David I, but there is no list of the Abbots of this Monastery preserved in any of the Accounts of our Religious Houses, &c., and it would require more leisure than he can at this time command, to examine original Chartularies, public Records, and other authentic sources of information.

The recent death of General Hutton, has, for the present at least, extinguished the hope of seeing a MONASTICON SCOTIÆ completed for many years to come; and this event is the more to be lamented, that confessedly so little is known of the History of the Ecclesiastical Establishments of this country. The furious zeal of the Reformers occasioned the destruction of numerous invaluable Collections, contained in the various Monasteries, &c., and the loss of these Records can only, in any measure, be retrieved by the persevering researches of such men as the late General Hutton, whose extensive Collections, it is trusted, may still be given to the Public.

It is hoped, that this Contribution, even in its present shape, will prove acceptable to the Members of the Club, and that others of them may be induced to adopt a series of Chronicles and other works, illustrative of the obscure and early portions of the History of Scotland.

GENERAL REGISTER HOUSE,
JANUARY 29, 1828.

CARTA FUNDATIONIS

DAUIDIS I. REGIS SCOTTORUM

ECCLESIÆ SANCTÆ CRUCIS EDWINES-BURGENSIS.

In nomine Domini noſtri Iheſu Chriſti, et in honore Sancte Crucis, et Sancte Marie uirginis, omniumque ſanctorum. Ego Dauid Dei gracia Rex Scottorum, regali auctoritate, aſſenſu Henrici filij mei, et epiſcoporum regni mei, comitum quoque baronumque confirmatione et teſtimonio, clero eciam acquieſcente et populo, diuino inſtinctu, omnia ſubſcripta Concedo Ecclesie Sancte Crucis Edwines-burgensi, et pace perpetua Confirmo. Hec itaque ſunt, que ecclefie prefate et Canonicis regularibus in eadem Deo ſeruientibus, in liberam et perpetuam elimoſinam, concedimus; Eccleſiam ſcilicet Caſtelli, cum omnibus appendicijs et rectitudinibus ſuis, et examen duellii aque et ferri calidi, quantum ad eccleſiaſticam dignitatem pertinet: Et cum Salectuna, per ſuas rectas diuiſas: Et eccleſiam Sancti Cvthberti, cum parochia et omnibus rebus que eidem Eccleſie pertinent; et cum Kyrchetune per rectas diuiſas ſuas, et cum terra in qua ipſa eccleſia ſita eſt, et cum alia terra que ſub Caſtello iacet; uidelicet, a fonte qui oritur iuxta angulnm gardini mei per uiam qua itur ad eccleſiam Sancti Cvthberti, et ex alia parte ſub Caſtello uſque quo peruenitur ad unam craggam, que eſt ſub eodem Caſtello uerſus orientem; et cum duabus Capellis que ad eandem Eccleſiam Sancti Cuthberti pertinent, ſcilicet Croſtorphin, cum duabus bouatis terre et ſex acris; et illa Capella de Libertune cum duabus bouatis terre et cum omnibus decimis et rectitudinibus tam de uiuis quam de mortuis de Legbernard quas Macbet vere eidem eccleſie

dedit: Et ego concessi eciam ecclesiam de Hereth, cum terra que ad eandem ecclesiam pertinet, et cum tota terra quam ego ei aumentaui et dedi, sicut ministri mei et probi homines perambulauerunt et tradiderunt Alwino Abbati; cum una salina in Hereth, et xxvj acris terre. Quam ecclesiam et terram prenominatam, uolo ut canonici Sancte Crucis teneant et possideant in perpetuum, libere et quiete. Et prohibeo firmiter, ne aliquis Canonicos siue homines eorum, qui in eadem terra manent, iniuste grauent aut disturbent; neque aliquas operationes, siue auxilia, siue consuetudines seculares, iniuste ab eis exigant. Volo eciam, ut idem Canonici habeant libertatem molendini faciendi in eadem terra: Et ut habeant in Hereth, omnes consuetudines illas et rectitudines et aeisamenta, uidelicet, in aquis, in piscationibus, in pratis, in pascuis, et in omnibus aliis necessariis rebus, sicut melius habuerunt die illa qua illam habui in meo dominio: Et Broctunam, cum suis rectis diuisis: Et Inuerlet illam, que uicinior est portui, cum rectis diuisis suis et cum ipso portu; Et cum medietate piscationis; et cum tota decima tocius piscationis que ad ecclesiam Sancti Cuthberti pertinet: Et Petendreiam, cum suis rectis diuisis: Et Hamere et Fordam, cum suis rectis diuisis: Et Hospitale, cum una carucata terre: Et quadraginta solidos de meo burgo de Ewinesburg singulis annis: Et redditu centum solidorum singulis annis, ad indumenta canonicorum, Decano meo de Pert, et hoc de primis nauibus que negotiationis causa ueniunt ad Pert; et si forte non uenerint, concedo presate Ecclesie de meo redditu de Edwinesburg, quadraginta solidos, et de Striueline uiginti solidos, et de Pert quadraginta solidos: Et unum toftum in Striueline, et tractum unius retis ad piscandum: Et unum toftum in burgo meo de Edwinesburg, liberum et quietum ab omni consuetudine et exactione: Et unum toftum in Berewic, et tractum duorum retium in Scypwel: Et unum toftum in Renifry quinque particarum, et tractum unius retis ad salmones et ibi piscari ad allechtia libere: Et prohibeo ne aliquis inde a nobis siue ab hominibus nostris aliquas consuetudines exigat. Concedo eciam prefatis Canonicis de camera mea singulis annis decem libras, ad luminaria ecclesie et ad operaciones eiusdem ecclesie et ad reparacionem earundem operationum imperpetuum. Precipio eciam, omnibus ministris meis et Forestarijs de Striuelin-sire et de Clacmanant, quod Abbas et conuentus habeant liberam potestatem in omnibus nemoribus meis et Forestis, capiendi tantum de materia quantum eis placuerit, et uoluerint, ad edificacionem ecclesie sue et domorum suorum, et ad quelibet negocia sua facienda; et precipio, quod homines eorum, qui ad eorum negocia in eisdem nemoribus materiem capiunt, meam firmam pacem habeant, et ita quod non permittatis, quod in aliquo disturbentur: Et

porcos dominios ſupradicte ecclefie, in omnibus nemoribus meis, concedo eſſe quietos de padnagio. Concedo eciam prefatis Canonicis, medietatem ſepii et uncti et coriorum de occiſa de Edwineſburg: Et decimam de omnibus cetis et marinis beluis, que mari eueniunt ab Avin uſque ad Colbrandeſpade: Et decimam omnium placitorum meorum et lucrorum, ab Avin uſque ad Colbrandeſpade: Et medietatem mee decime, de meo cano et de meis placitis et lucris, de Kentyr et de Errogeil: Et omnes pelles arietinas et ouinas et agninas, de Caſtello et de Linlitcu, que moriuntur de meo dominio: Et octo cheldras de braſio et octo de farina et triginta carratas de Buſhe de Libertune: Et unum de meis molendinis de Dene: Et decimam molendini de Libertune, et de Dene, et noui molendini de Edwineſburg: Et Craggenemarf, quantum inde habeo in meo dominio, et quantum Vineth Albus eis de eodem Craggo in elimoſinam dedit. Concedo eciam eis herbergare quoddam burgum inter eandem Eccleſiam et meum burgum: Et concedo ut burgenſes eorum, habeant communionem vendendi res ſuas uenales et emendi, in foro meo, libere et abſque calumpnia et conſuetudine, ſicut mei proprii burgenſes: Et prohibeo, ne aliquis in burgo eorum, panem uel ceruiſiam, aut pannum, aut aliquid uenale capiat per uim, aut ſine uoluntate burgenſium: Concedo eciam, Canonicos eſſe quietos de theloneo et de omni conſuetudine, in omnibus burgis meis, et per totam terram meam, ſcilicet de omnibus rebus quas ement et uendent: Et prohibeo ne aliquis capiat pandum ſuper terram Sancte Crucis, niſi Abbas eiuſdem loci, rectum et ius facere recuſauerit: Volo autem, ut omnia preſcripta ita liberaliter et quiete teneant, ſicut ego meas proprias terras poſſideo: Et volo, ut Abbas curiam ſuam, ita libere et plenarie et honorifice habeat, ſicut Epiſcopus Sancti Andree et Abbas de Dunfermelin et Abbas de Kelcov, curias ſuas habeant. HIS TESTIBUS, Rodberto epiſcopo Sancti Andree, Johanne epiſcopo Glaſgvenſi, Henrico filio meo, Wilelmo nepote meo, Eadwardo cancellario, Hereberto camerario, Gillimichael comite, Goſpatricio fratre Dolfini, Rodberto de Monte Acuto, Rodberto de Burneuile, Petro de Brvs, Normanno uicecomite, Oggu, Leiſing, Gilliſe, Wilelmo de Graham, Turſtano de Crectune, Blenio archidiacono, Aelfrico capellano, Waleranno capellano.

CHRONICON

SANCTÆ CRUCIS

EDWINES-BURGENSIS.

ANNO ab Urbe Roma condita ſexcenteſimo nonageſimo tertio, ante uero Dominice incarnationis tempus, anno quadrageſimo, Gayus Julius functus gradu Conſulatus cum Lucio Bibulo, dum contra Germanorum Gallorumque gentes, qui Reno tantum flumine diremebantur, bellum gereret, uenit ad Morianos, unde in Britanniam proximus et breuiſſimus tranſitus eſt; et navibus onerariis atque actuariis circiter octoginta preparatis, in Britanniam tranſuehitur. Ubi acerba primum pugna fatigatus, deinde aduerſa tempestate correptus, plurimam claſſis partem et non paruum numerum militum, equitum uero pene omnem, diſperſit; regreſſuſque in Galliam, ac ſexcentas naues fieri imperauit. Quibus iterum in Britanniam primo uere transuectus, dum ipse in hoſtem cum exercitu pergit, naues in anchoris ſtantes tempestate correpte uel colliſe inter ſe uel arenis illiſe ac diſſolute ſunt; ex quibus quadringinta perierunt.

Cetere cum magna difficultate reparate ſunt. Ceſaris equitatus primo congreſſu uictus a Britannis. Secundo prelio cum magno discrimine ſuorum, uictos Britannos in fugam uertit. Interea Trinouantum firmiſſima ciuitas, cum Androgio duce, datis quadraginta obſidibus, Ceſari ſeſe dedit. Quod exemplum ſecute Urbes alie complures in fedus Romanorum uenerunt, et illis ſic uictis ſtipendiarios fecit.

Anno ab Urbe condita ſeptingenteſimo quinquageſimo ſecundo, Chriſtus naſcitur in Bethleem Jude, anno Octouiani Ceſaris Auguſti quadrageſimo ſecundo; Olimpiadis uero centeſimo nonageſimo tercio, pax Orbi in aduentu uere pacis nunciatur. His diebus in Roma, trans Tyberum, de Taberna Meritoria fons olei terra exundauit, ac per totum diem largiſſimo riuo fluxit; ſignificans ex gentibus Chriſti gratiam. Tunc eciam circulus ad ſpeciem celeſtis arcus circa ſolem apparuit. Imperauit autem Octouianus Auguſtus, quinquaginta et ſex annis.

Anno ab Incarnatione Domini (XXX.) triceſimo, imperii autem Tyberii Ceſaris quinto decimo, idem Dominus noſter Jheſus Chriſtus, predicationis ſue ſumpſit initium. Octauo quoque et decimo prefati imperatoris anno, Jheſus Chriſtus filius Dei, pro nobis ſeſe morti offerens, crucifixus eſt. Imperauit autem Tyberius uiginti et tribus annis.

Anno ab incarnatione Domini (XLIII.) quadrageſimo tercio, ab

Urbe uero condita ſeptingenteſimo nonageſimo octauo, Claudius, Imperator ab Auguſto quartus, cupiens utilem ſe rei publice oſtentare principem, bellum ubique et uictoriam undecumque queſiuit. Itaque expedicionem in Britanniam mouit, que excitata in tumultum propter non erdibitos tranſfugas uidebatur, et tranſuectus in inſulam eſt; quam neque ante Julium Ceſarem, neque poſt eum, quiſquam adire auſus fuerat. Ibi, ſine ullo prelio ac ſanguine, intra pauciſſimos dies, plurimam inſule partem in dedicionem recepit. Orchadas etiam inſulas, ultra Britanniam in occeano poſitas, Romano adiecit imperio; ac ſexto quam profectus erat menſe, Romam rediit. Quo etiam anno, fames grauiſſima per Syriam facta eſt; que in Actibus Apoſtolorum, per Prophetam Agabum, prædicta eſſe memoratur.

Anno ab incarnatione Domini (XLV.) quadrageſimo quinto, miſit Beatus Petrus Apoſtolus Galliam, Sanctum Marcialem epiſcopum et alios diuini uerbi miniſtros, qui genti Francorum uerbum Dei ewangelizarent.

Anno ab incarnatione Domini (C,LVI.) Centeſimo quinquageſimo ſexto, Marcus Antoninus Uerus, quartus decimus ab Auguſto, Regnum cum Aurelio Commodo fratre ſuſcepit. Quorum temporibus, cum Eleuther uir ſanctus Pontificatui Romane Eccleſie preeſſet, miſit ad eum Lucius Britannorum rex epiſtolam, obſecrans, ut per eius mandatum Chriſtianus efficeretur. Et mox effectum pie poſtulacionis conſequutus eſt. Suſceptamque fidem, Britanni,

uſque in tempore Diocleciani principis, inuiolatam integramque quieta pace ſeruabant.

Anno ab incarnatione Domini (C,LXXXIX.) centeſimo octogeſimo nono, Seuerus, ſeptimus decimus ab Auguſto, imperium adeptus, decem et ſeptem annis tenuit. Hic natura ſeuus, multis ſemper bellis laſſeſcitus, fortiſſime quidem rem publicam, ſed laborioſiſſime rexit. Uictor ergo ciuilium bellorum, que ei grauiſſima occurrerant, in Britannias defectu pene omnium ſociorum trahitur, ubi, magnis grauibusque preliis ſepe geſtis, receptam partem inſule a ceteris indomitis gentibus, magnam foſſam firmiſſimumque uallum crebris inſuper turribus communitum, a mari ad mare duxit. Ibique apud Eboracum oppidum morbo obiit. Reliquit duos filios Baſſionem et Getam, quorum Geta publicus judicatus interiit. Baſſianus, Antonini cognomine aſſumpto, regno potitus eſt.

Anno ab incarnatione Domini (CC,LXXXVI.) ducenteſimo octogeſimo ſexto, Diocletianus, triceſimus tercius ab Augusto, imperator ab exercitu electus. Annis uiginti fuit, Maximianumque cognomento Herculium ſocium creauit imperii. Diocletianus autem in oriente. Maximianus uero Herculis in occidente uaſtari eccleſias affligi interfici Chriſtianos, decimo poſt Neronem loco preceperunt; que perſecutio omnibus fere anteactis diuturnior atque immanior fuit. Nam per decem annos, incendiis eccleſiarum, proſcripcionibus innocentum, cedibus martyrum, inceſſabiliter aucta eſt.

Anno ab incarnatione Domini (CCC,LXXVIII.) trecentefimo feptuagefimo octauo, Gratianus, quadragefimus ab Augufto, poft mortem Ualentis, fex annis imperium tenuit; quamuis iam dudum antea cum patruo Ualente et cum Ualentiniano fratre regnaret.

Anno ab incarnatione Domini (CCC,LXXXI.) trecentefimo octogefimo primo, Maximus in Britannia creatus imperator, in Galliam tranfiit et Gratianum interfecit.

Anno ab incarnacione Domini (CCC,XCIV.) trecentefimo nonagefimo quarto, Archadius filius Teodofii, cum fratre fuo Honorio, quadragefimus tercius ab Augufto, regnum fufcipiens, tenuit annis tredecim. Cuius temporibus, Pelagius Brito, contra auxilium gratie fuperne, uenena fue perfidie longe lateque difperfit.

Anno ab incarnatione Domini (CCCC,IX.) quadringentefimo nono, fracta eft Roma a Gothis, anno millefimo centefimo fexagefimo quarto fue conditionis. Ex quo tempore, Romani in Britannia regnare ceffarunt, poft annos ferme quadringentos feptuaginta, ex quo Gaius Julius Cefar eandem infulam adiit.

Anno CCCC,XXIV. Teodofius junior, poft Honorium, quadragefimus quintus ab Augufto, regnum fufcipiens viginti fex annis tenuit; cuius anno imperii octauo, Palladius ad Scottos in Chriftum credentes, a Pontifice Romane ecclefie Celeftino, primus mittitur epifcopus.

Anno CCCC,XLIX., Marcianus, cum Ualentiniano quadragefimo fexto ab Augufto, regnum adeptus, feptem annis tenuit; tunc Anglorum fiue Saxonum gens, inuitata a Vortingirno rege Britannie, tribus longis nauibus aduehitur, et in orientali parte infule, iubente eodem rege, locum manendi quafi pro patria pugnatura, re autem uera hanc expugnatura fufcepit. Aduenerant autem de tribus Germanie populis forcioribus, id eft, Saxonibus, Anglis, Wigtis. De Wightarum origine, funt Cantuarii et Wightuarii, hec eft ea gens que Uectam tenet infulam. De Saxonibus uenerunt Orientales Saxones, Meridiani Saxones, Occidui Saxones. Porro de Anglis uenerunt Orientales Angli, Mediteranei Angli, Merci, tota Northanhimbrorum progenies; ceterique populi Anglorum funt orti. Duces fuiffe peribentur eorum primi uero fratres Hengift et Horfa. Erant autem hi duo fratres filii Wicchgilfi, cuius pater Witta, cuius pater Weechta, cuius pater Woden, de cuius ftirpe, multarum prouinciarum regum genus, originem duxit.

Anno D,XXXVIII., eclipfis folis facta eft decimo quarto Kalendarum Januariarum, ab hora prima ufque ad terciam.

Anno D,XL., iterum facta eft eclipfis folis duodecimo Kalendarum Julii; et apparuerunt ftelle pene hora dimidia, ab hora diei tercia forte ufque ad fextam.

Anno D,XLVII., Ida regnare cepit, a quo, regalis Nortanhimbrorum profapia originem tenet; et duodecim annis in regno permanfit.

Anno D,LXV., Columba pater de Hibernia uenit Britanniam, ad docendos pictus Pictos; et in Inhi insula, Monasterium fecit.

Anno D,LXXXII., Mauricius, ab Augusto quinquagesimo quarto, imperium suscipiens viginti unum annis tenuit. Cuius anno regni decimo, Gregorius, uir doctrina et actione precipuus, Pontificatum Romane et Apostolice sedis sortitus, rexit annis tredecim et mensibus sex et diebus decem.

Anno D,XCVI., Gregorius Papa, diuino ammonitus instinctu, anno decimo quarto prefati Principis, aduentus uero Anglorum in Britanniam anno circiter centesimo quinquagesimo, misit seruum Dei Augustinum et alios plures cum eo, monachos timentes Deum, predicare uerbum Dei genti Anglorum.

Anno D,XCVII., uenerunt Britanniam prefati doctores, qui fuit annus centesimus quinquagesimus (aduentus Anglorum) in Britanniam.

Anno DC,I., misit Papa Gregorius pallium Britanniam, Augustino jam facto episcopo, et plures uerbi ministros; in quibus, primi et precipui erant Mellitus, Justus, Paulinus, Rufinianus.

Anno DC,III., Edan Rex Scottorum, qui Britanniam inhabitant, uenit contra Ælfridum Northanhimbrorum regem, cum immenso ac forti exercitu; sed cum paucis, uictus aufugit. Siquidem in

loco celeberrimo, qui dicitur Dexaſtan, id eſt, Dexa lapis, omnis pene ejus eſt ceſus exercitus. Quod videlicet bellum Ælfridus anno undecimo regni ſui perfecit, porro anno Phocatis, qui tunc Romani regni apicem tenebat, primo. Regnavit autem prefatus Ælfridus rex viginti quatuor annis.

Anno DC,IV., Orientales Saxones fidem Chriſti percipiunt, ſub rege Sigeberto, antiſtite Mellito. Ordinavit Sanctus Auguſtinus duos epiſcopos Mellitum et Juſtum; Mellitum ad predicandum prouincie Orientalium Saxonum, quorum Metropolis Lundonia ciuitas eſt; Juſtum uero in ipſa Cantia ordinauit in ciuitate que Roueceſtria cognominatur. Eodem tempore, defunctus eſt Deo dilectus pater Auguſtinus, ſeptimo Kalendarum Junij, Ethilberto rege regnante. Succeſſit Auguſtino in Epiſcopatu Laurentius, quem ipſe idcirco adhuc uiuens ordinauerat, ne, ſe defuncto, ſtatus ecclesie tam rudis uel ad horam paſtore deſtitutus uacillare inciperet.

Anno DC,V., beatus papa Gregorius, poſtquam Romane ſedem Apoſtolice ecclesie quatuordecim annos, menſes ſex, dies decem, glorioſiſſime rexit, defunctus eſt; atque ad eternam regni celeſtis ſedem tranſlatus. Rexit autem eccleſiam temporibus imperatorum Mauricii et Focatis; ſecundo autem ejuſdem Focatis anno, tranſiit ex hac vita.

Anno DC,XVI., qui eſt annus uiceſimus primus ex quo Auguſtinus cum ſociis ad predicandum genti Anglorum miſſus eſt, Æthil-

bertus rex Cantuariorum poſt regnum temporale, quod quinquaginta et tribus annis glorioſiſſime tenuerat, eterna coeleſtis regni gaudia ſubiit. Qui tertius quidem, in regibus gentis Anglorum, cunctis auſtralibus eorum prouinciis, que Humbre fluuio et contiguis ei terminis ſequeſtrantur a borealibus, imperabat; ſed primus omnium coeli regna conſcendit. Nam primus imperium huiuſmodi Ælle rex Humbrenſium Saxonum: Secundus Caelia rex Occidentalium Saxonum qui lingua ipſorum Ceaulin vocabatur: Tertius ut diximus Æthelbertus rex Cantuariorum: Quartus Redwald rex Orientalium Anglorum, qui etiam, uiuente Æthelberto, eidem ſue genti ducatum prebebat, obtinuit: Quintus Eadwinus rex Norhanhimbrorum gentis, id eſt, ejus que ad borealem Humbre fluminis plagam, majore potentia cunctis qui Britanniam incolunt, Anglorum pariter ac Britonum populis prefuit, preter Cantuariis tantum; necnon et Mevanias Britonum Inſulas, que inter Hyberniam et Britanniam ſite ſunt, Anglorum ſubjecit imperio: Sextus Oſwaldus et ipſe Norhanhimbrorum rex Chriſtianiſſimus hiiſdem finibus regnum tenuit: Septimus Oſwinus frater ejus e quolibet pene termino regnum nonnullo tempore cohercens, Pictorum quoque ac Scottorum gentes, que ſeptentrionales Britannie fines tenent, maxima ex parte perdomuit ac tributarias fecit. Defunctus uero eſt rex Æthelbertus die uiceſimo quarto menſis Februarij, poſt uiginti et unum annos accepte fidei, atque in porticu Sancti Martini intra eccleſiam Beatorum Apoſtolorum Petri et Pauli ſepultus, ubi et Berte Regina condita eſt. Erat autem idem Æthelbertus filius Irminrici, cujus pater Oeric cognomento Oyſe, cujus pater

Hengift, qui cum filio fuo Oyfe inuitatus a Uortigerno, Britanniam primus intravit. At uero poft mortem Æthelberti, filius ejus Edbald regni gubernacula fufcepit.

Anno DC,XX., Beatus archiepifcopus Laurentius regnum celefte confcendit, atque in ecclefia Sancti Apoftoli Petri juxta predecefforem fuum Auguftinum fepultus eft, die quarto Nonarum Februariarum: poft quem Mellitus, qui erat Londonie Epifcopus, fedem Dorouernenfis ecclefie tertius ab Auguftino fufcepit. Juftus autem adhuc fuperftes Rofenfem regebat ecclefiam.

Anno DC,XXIV., Mellitus archiepifcopus poftquam annis quinque rexit ecclefiam, Eadbaldo regnante, migravit ad coelos, fepultufque eft cum patribus fuis in fepe dicto Monafterio et ecclefia beatiffimi Apoftolorum principis, die octauo Kalendarum Maiarum. Cui ftatim fucceffit in Pontificatu Juftus, qui erat Rofenfis ecclefie preful. Illi autem ecclefie Romanum confecrauit epifcopum, data fibi auctoritate ordinandi epifcopos a Pontifice Bonifacio.

Anno DC,XXV., Paulinus a Jufto archiepifcopo ordinatur genti Northanhimbrorum antiftes, fub die duodecimo Kalendarum Auguftarum.

Anno DC,XXVI., Eanfled filia Eadwini regis baptizata eft cum duodecim aliis de familia ejus, in Sabbato Pentecoftes.

Anno DC,XXVII., accepit rex Edwinus, cum cunctis gentis ſue nobilibus ac plebe perplurima, fidem et lauacrum ſancte regenerationis, anno regni ſui undecimo, ab aduentu Anglorum in Britanniam anno circiter centeſimo octogeſimo. Baptizatus eſt autem Eboraci, die ſancto Paſche pridie Idus Aprilis, et in eccleſia Sancti Petri Apoſtoli; et quam ibidem ipſe de ligno, ubi catechizaretur atque ad percipiendum baptiſma imbueretur, citato opere conſtruxit; in qua etiam ciuitate ipſi doctori atque antiſtiti ſuo Paulino ſedem epiſcopatus donauit.

Anno DC,XXXIII., Eadwinus cum ſeptemdecim annis genti Anglorum ſimul et Britonum glorioſiſſime preeſſet, e quibus ſex etiam annis ipſe Chriſti regno militauit; rebellauit aduerſus eum Cedwalla rex Britonum, auxilium prebente illi Penda uiro ſtrenuiſſimo de regis genere Merciorum, qui et ipſe ex eo tempore gentis ejuſdem regno annis uiginti duobus uaria ſorte prefuit; et conſerto graui prelio in campo qui vocatur Hatfeld, occiſus eſt Edwinus die quarto Iduum Octobrium, cum eſſet annorum quadraginta octo, ejuſque totus vel interemptus eſt vel diſperſus exercitus. In quo etiam bello, ante illum, unus filius ejus Offridus juuenis bellicoſus cecidit: Alter Eadfridus, neceſſitate cogente, ad Pendam regem tranſfugit; et ab eo, poſtmodum, regnante Oſwaldo, contra fidem jurisjurandi peremptus eſt. Eadwino itaque rege perempto, Paulinus Cantiam rediit.

Anno DC,XXXIV., Juſtus archiepiſcopus ad celeſtia regna ful-

latus eſt quarto Iduum Nouembrium die; et Honorius pro illo eſt in preſulatum electus. Qui ordinandus uenit ad Paulinum; et occurrente ſibi illo in Lindocolino, quintus ab Auguſtino Doruernenſis ecclefie conſecratus eſt antiſtes. Cui etiam Papa Honorius miſit palliam et litteras, in quibus decernit hoc ipſum quod in Epiſtola ad Eadwinum regem miſſa decreuerat; ut cum Doruernenſis antiſtes de hac uita tranſierit, his (is) qui ſupereſt conſors ejuſdem gradus, habeat poteſtatem alterum ordinandi in loco ejus qui tranſierat ſacerdotem; ne ſit neceſſe ad Romam uſque ciuitatem per tam prolixa terrarum et maris ſpatia pro ordinando archiepiſcopo ſemper fatigari.

Anno DC,XL., Eadbaldus rex Cantuariorum tranſiens ex hac uita, Erconberto filio regni gubernacula reliquit, que ille ſuſcepta, uiginti quatuor annis et aliquot menſibus, nobiliſſime tenuit. Hic primus regum Anglorum, in toto regno ſuo, idola relinqui ac deſtrui, ſimul et jejunium quadraginta dierum obſervari, principali auctoritate precepit; que ne facile a quopiam poſſit contemni, in tranſgreſſores dignas et competentes punitiones propoſuit. Cujus filiam Eorcangote, ut condigna parenti ſoboles, magnarum fuit virgo virtutum, ſeruiens Domino in Monaſterio, quod in regione Francorum conſtructum eſt ab Abbatiſſa nobiliſſima uocabulo Sara, in loco qui dicitur Inbrigge. Nam eo tempore, nec dum multis in regione Anglorum Monaſteriis conſtructis, multi, de Britannia, Monachice conuerſationis gratia, Francorum uel Galliarum Monaſteria adire ſolebant; ſed et filias ſuas eiſdem erudiendas ac ſponſo celeſti copu-

landas mittebant, maxime, in Brige et in Cale et in Andilegum Monafterio.

Anno DC,XL., occifus eft Ofwaldus Chriftianiffimus rex Norhambrorum, commiffo graui prelio a Pagana gente Paganoque rege Merciorum Penda, a quo et predeceffor ejus Edwinus peremptus fuerat, in loco qui lingua Anglorum nuncupatur Maferfeld, anno etatis fue trigefimo quinto, in die quinto menfis Augufti. Sufcepit regni terreftris fedem pro eo frater ejus Ofwinus, juuenis triginta circiter annorum, et per annos uiginti octo laboriofiffime tenuit.

Anno DC,XLIV., Reuerendiffimus pater Paulinus, quondam quidem Eboracenfis, fed tunc Rofenfis epifcopus ciuitatis, tranfiuit ad Dominum fexto Iduum Octobrium die. Qui nouendecim annis, menfibus duobus, diebus uiginti et uno epifcopatum tenuit: fepultufque eft in fecretario Beati Andree Apoftoli. In cuius locum, Honorius Archiepifcopus ordinavit Ytamar, oriundum quidem de gente Cantuariorum, fed uita et eruditione anteceffforibus fuis equandum.

Anno DC,LI., occifus eft Ofwinus rex, decimo tercio Kalendarum Septembrium die, anno regni ejus nono, in loco qui dicitur Ingetlingum. Sed et antiftes Aidanus, non plus quam duodecim, poft occifionem regis quem amabat, dies, id eft, pridie Kalendarum Septembris, de feculo fullatus, perpetua laborum fuorum a Domino premia recepit.

Anno DC,LIII., Honorius archiepiſcopus, poſtquam metas ſui curſus impleuit, ex hac luce migrauit, pridie Kalendarum Octobrium die. Et ceſſante epiſcopatu per annum et ſex menſes, electus eſt archiepiſcopus cathedre Douernenſis ſextus Deuſ-dedit de gente Occidentalium Saxonum. Quem ordinaturus, uenit illuc, Ytamar antiſtes ecclefie Rofenſis. Ordinatus eſt autem die ſeptimo Kalendarum Aprilis, et rexit eccleſiam annis nouem et menſibus quatuor et duobus diebus. Et, ipſo defuncto, Ytamar conſecrauit pro eo Damianum, qui de genere Auſtralium Saxonum erat oriundus. Midel-Angli, id eſt Mediterranei Angli, ſub principe Peada filio Pendan regis, fidem et ſacramenta ueritatis perceperunt.

Anno DC,LV., Penda periit;—et Mercii facti ſunt Chriſtiani.

Anno DC,LIX., Wlfhere filius Penda ſulleuatus eſt in regnum Merciorum, regnauitque ſeptemdecim annis.

Anno DC,LXIV., ab incarnatione Domini facta eſt eclipſis ſolis die tertio menſis Maii, hora circiter decima diei. Quo etiam anno, ſubita peſtilentie lues, depopulans primo (in) auſtralibus Britannie plagis, Northanhimbrorum quoque prouinciam corripiens, atque acerba clade diutius longe lateque deſeuiens, magnam hominum multitudinem ſtrauit. Hec plaga Hiberniam quoque Inſulam pari clade premebat. Deuſ-dedit ſextus Doruernenſis ecclefie epiſcopus obiit pridie Iduum Juliarum: ſed et Erchonbertus rex Cantuariorum eodem menſe ac die defunctus, Etberto filio ejus ſedem regni reli-

quit; quam ille susceptam per nouemdecim annos tenuit. Colman cum Scottis ad suos reuersus est, et Cedda et Wilfridus Northanhimbrorum ordinantur episcopi; cessante episcopatu Dorouernensis ecclesie non pauco tempore.

Anno DC,LXVIII., Theodorus Monachus, natus Tarso Cilicie, uir, et secularis et diuine literature, et Grece et Latine instructus, probis moribus et etate uenerandus, id est, annos habens etatis xlvi. (lxvi.), ordinatus est Doruernensis episcopus a Uitaliano Papa, sub die septimo Calendarum Aprilium dominica; et ita una cum sociis sexto Idus Junii missus est. Peruenit autem Theodorus ad ecclesiam suam secundo postquam consecratus est anno, sub die sexto Kalendarum Juniarum dominica, et sedit in ea, annos uiginti et unum, menses tres, dies uiginti et sex.

Anno DC,LXX., qui est secundus annus ex quo Britanniam venit Theodorus, Oswinus rex Northanhimbrorum pressus est infirmitate, qua et mortuus est, anno etatis sue quinquagesimo octauo; qui in tantum, eo tempore, tenebatur amore Romane et Apostolice institutionis, ut, si ab infirmitate saluaretur, etiam Romam uenire, ibique ad loca sancta, uitam finire, disponeret; Wilfridumque episcopum ducem sibi itineris fieri, promissa non parua pecuniarum donatione, rogaret. Qui defunctus, die quinto Kalendarum Martiarum, Egfridum filium regni heredem reliquit.

Anno DC,LXXIII., Egbertus rex Cantuariorum obiit mense

Julio, ſucceſſitque in regnum frater ejus Lothere; quod ipſe annos undecim et menſes ſeptem tenuit. Et Synodus facta eſt ad Hereford die uiceſimo quarto menſis Septembris, preſente Egfrido rege, preſidente Archiepiſcopo Theodoro.

Anno DC,LXXV., Wolfhere Merciorum rex, poſtquam ſeptemdecim annos regnauerat, defunctus eſt, Ethilredo fratri ſuo relinquens imperium.

Anno DC,LXXVI., Ethelredus rex Merciorum, adducto maligno exercitu, Cantiam uaſtauit; et eccleſias et Monaſteria ſine reſpectu diuini timoris fedauit. Eodem anno, Inſulam Farne uir Domini Cuthbertus (intrauit), et per nouem annos, mira animi alacritate, Domino militabat.

Anno DC,LXXVIII., Qui eſt annus imperii Egfridi octauus, apparuit menſe Auguſto, ſtella que dicitur cometa; et tribus menſibus permanens, matutinis horis oriebatur, excelſam radiantis flamme quaſi columnam preferens. Quo etiam anno, orta inter ipſum regem Egfridum et reuerendiſſimum antiſtitem Wilfridum diſſenſione, pulſus eſt idem antiſtes a ſui ſede epiſcopatus, et pro eo Boſa, Eatha et Eaded ordinati ſunt antiſtites, a Theodoro Archiepiſcopo.

Anno DC,LXXIX., anno regni Egfridi nono, conſerto graui prelio inter ipſum et Ethelredum regem Merciorum juxta fluuium Trente, occiſus eſt Elwinus frater regis Egfridi, iuuenis circiter oc-

todecim annorum, utrique prouincie multum amabilis. Nam et ſororem ejus, que dicebatur Oſtridh, rex Eailredus habebat uxorem. Cum materies belli acrioris et inimicitie inter reges populoſque feroces uideretur exorta, Theodorus Deo dilectus, antiſtes diuino functus auxilio, ſalutifera exhortatione ceptum tanti periculi funditus extinguit incendium, adeo ut placatis alterutrum regibus ac populis, nullius anima hominis pro interfecto regis fratre, ſed debita tantummodo multa pecunie regi ultori daretur. Cujus federa pacis, multo exinde tempore, inter eoſdem reges eorumque regna durauerunt.

Anno DC,LXXX., Synodus facta eſt in campo Hatfelda de fide catholica, preſidente Archiepiſcopo Theodoro, in quo affuit Johannes abbas Romanus. Facta eſt Synodus ſub die quindecimo Kalendarum Octobris, anno decimo Egfridi regis Humbronenſium, Etilredi regis Mercinenſium ſexto et Adulphi regis Eſt-Anglorum decimo ſeptimo et Lotarii regis Cantuariorum ſeptimo anno regni ejus. Quo etiam anno, religioſa Chriſti famula Hilda abbatiſſa Monaſterii quod dicitur Streneſhalch, poſt multa que fecit in terris opera celeſtia, ad percipienda premia uite celeſtis, de terris ablata, tranſiuit, die decimo quinto Kalendarum Decembrium, cum eſſet annorum ſexaginta ſex; quibus equa partitione diuiſis, triginta tres primos in ſeculari habitu nobiliſſime conuerſata compleuit; et totidem ſequentes nobilius in Monachica uita Domino conſecrauit. Nobilis etiam natu erat, hoc eſt, filia nepotis Edwini regis, uocabulo Hereric.

Anno DC,LXXXIV., Egfridus rex Northanhimbrorum, miſſo Hiberniam exercitu cum Duce Berchto, uaſtauit miſere gentem innoxiam, et nationi Anglorum ſemper amiciſſimam; ita ut ne ecclesiis quidem aut monaſteriis manus parceret hoſtilis.

Anno DC,LXXXV., Egfridus rex cum temere exercitum duxiſſet ad uaſtandam Pictorum prouinciam, multis prohibentibus amicis, et maxime beate memorie Cuthberto, qui nuper fuerat ordinatus epiſcopus, introductus eſt ſimulantibus fugam hoſtibus in anguſtias inacceſſorum montium, et cum magna parte copiarum, quas ſecum adduxerat, extinctus eſt, anno etatis ſue quadrageſimo, regni autem quinto decimo, die decimo tertio Kalendarum Juniarum. Succeſſit autem Egfrido in regnum Alfridus, uir in ſcripturis doctiſſimus; qui frater ejus et filius Oſwini regis eſſe dicebatur; deſtructumque regni ſtatutum (ſtatum), quamuis intra fines anguſtiores, nobiliter recuperauit. Quo uidelicet anno Loterius Cantuariorum rex, cum, poſt Egbertum fratrem ſuum, qui nouem annis regnauerat, ipſe duodecim annis regnaſſet, mortuus eſt octauo Iduum Februarii. Uulneratus namque eſt in pugna Auſtralium Saxonum, quos contra eum Edricus filius Egberti aggregauerat; et inter medendum defunctus. Ac poſt eum, idem Edricus anno uno ac dimidio regnauit. Quo defuncto, regnum aliquot temporis ſpatium reges dubii uel externi diſperdiderunt, donec legitimus rex Wichtredus, id eſt, filius Egberti, confortatus in regno, religione ſimul et induſtria gentem ſuam ab extranea inuaſione liberaret. Ipſo etiam anno, quo finem uite accepit rex Egfridus, epiſcopum fecerat ordinari

Lindiſſarnenſium ecclesie, uirum ſanctum et uenerabilem Cuthbertum. Ordinatus eſt autem Eborace a Theodoro Dorobernenſi archiepiſcopo, ſeptimo Kalendarum Aprilis, ipſo die Paſche, conuenientibus ad conſecrationem ejus ſeptem epiſcopis, preſente prefato rege Egfrido, quinto decimo anno regni ejus.

Anno DC,LXXXVII., Wilfridus a ſede repulſus ab Egfrido rege, poſt longum exilium in epiſcopatum Haguſtaldenſis eccleſie eſt receptus. Sanctus itaque Cuthbertus, ſciens in ſpiritu, appropinquare diem ſui tranſitus, repetiit Inſulam manſionemque ſuam. Prima igitur ebdomada Quadrageſime, feria quarta, cepit egrotare; et rurſus, quarta feria, poſt mediam Quadrageſimam tribus continuis ebdomadibus in infirmitate decoctus, inſtante nocturne orationis tempore, perceptis ſacramentis ſalutaribus, decimo tertio Kalendarum Aprilis migrauit ad Dominum, luna prima, anno epiſcopatus ſui tertio, anachoreſeos duodecimo, monachatus ſui trigeſimo ſeptimo; ex quo autem, rex Oſwaldus et Aidanus epiſcopus pontificalem ſedem in Lindiſſarnea Inſula inſtituerunt quinquageſimo quarto; corpus illius ad Beati Petri Apoſtoli eccleſiam, que in eadem Inſula eſt ſita, delatum eſt; ibique ad dexteram altaris petrino in ſarcofago repoſitum.

DC,LXXXVIII., anno autem regni Alfridi tertio, Cadwalla rex Occidentalium Saxonum, cum genti ſue duobus annis ſtrenuiſſime preeſſet, relicto imperio propter Dominum regnumque perpetuum, uenit Romam; hoc ſibi glorie ſingularis deſiderans adipſci, ut ad

limina Beatorum Apoſtolorum fonte baptiſmatis ablueretur, in quo ſolo didicerat generi humano patere uite celeſtis introitum; ſimul etiam ſperans, quia mox baptizatus, carne ſolutus, ad eterna gaudia jam mundus tranſiret; quod utrumque, ut mente diſpoſuerat, Domino juuante, completum eſt. Etenim illo perueniens, pontificatum agente Sergio, baptizatus eſt die ſancto Sabbati Paſchalis; et in albis adhuc poſitus, languore correptus, duodecimo Kalendarum Maiarum die ſolutus a carne, et beatorum in regno ſociatus in celis: Qui uixit annos triginta imperante Domino Juſtiniano Auguſto, anno conſulatus ejus quarto. Succeſſit in regnum Yna de ſtirpe regia; tenuitque imperium triginta et ſeptem annis.

Anno DC,XC., Theodorus beate memorie archiepiscopus ſenex et plenus dierum, id eſt, annorum octoginta et octo, defunctus eſt; quem ſe numerum annorum fuiſſe habiturum jamdudum ſomni reuelatione edoctus ſuis predicare ſolebat. Manſit autem in epiſcopatu annis viginti duobus, ſepultuſque in eccleſia Sancti Petri, in qua omnium epiſcoporum Dorobernenſium ſunt corpora depoſita. De quo una cum conſortibus ejuſdem ſui gradus recte ac ueraciter dici poteſt; quod *corpora eorum in pace ſepulta ſunt, et nomen eorum uiuet in generationes et generationes.* [Eccl. xliv. 13.] Ut enim dicam; tantum profectus ſpiritualis, tempore preſulatus illius, Anglorum eccleſie, quantum nunquam antea potuere, ceperunt.

Anno DC,XCII., ſucceſſit Theodoro in epiſcopatum Berthtwald,

qui erat abbas in Monasterio, quod juxta hostium aquilonale fluminis Genlade positum Racwlfus nuncupatur; uir et ipse scientia Scripturarum imbutus, sed et ecclesiasticis simul ac monasterialibus disciplinis summe instructus, tametsi predecessori suo minime comparandus. Qui electus est quidem in episcopatum die primo mensis Julii, regnantibus in Cantia, Wichtredo et Suefhardo. Ordinatus est autem anno sequente tertio die Kalendarum Juliarum dominica a Godwino Metropolitano episcopo Galliarum; et sedit in sede sua secundo Kalendarum Septembrium die dominica. Qui, inter multos quos ordinavit antistites, etiam Gesmundo Rosensis ecclesie presule defuncto, Tobiam pro illo consecrauit, uirum Latina lingua et Greca et Saxonica atque eruditione multipliciter instructum. Wilfridus ab Alfrido rege iterum expulsus est, et tredecim annis exulabat; et primo Romam adiit, et inde rediit et in Mediterraneorum Anglorum regione morabatur; multaque diu loca peruagatus, Romam adiit; Britanniam rediit, diuertens ad Australium Saxonum, pagane adhuc culture dediti, ibi in illa patria per quinque annos docebat euangelium.

Anno DCC,III., Æthelredus, postquam triginta annis Merciorum genti prefuit, monachus factus, Coenredo regnum dedit.

Anno DCC,V., Alfridus rex Norhanhimbrorum defunctus est, anno regni sui uigesimo necdum impleto, cui succedens in imperium filius suus Osred, puer octo circiter annorum, regnauit annis undecim, et Wilfridus episcopus in suam receptus est sedem; et quatuor

annis, id eſt, uſque ad diem obitus ſui, uitam duxit in pace. Sicque eximius uirtute uenerabilis uictor conſcendit alti thronum anno quadrageſimo quinto accepti epiſcopatus; corpuſque ejus perlatum eſt in Monaſterium ipſius, quod dicitur Ripun, et, juxta honorem tanto pontifici congruum, in eccleſia Beati Apoſtoli Petri ſepultum.

Anno DCC,VIII., imperii autem regis Oſredi quarto, Coenrid qui regno Merciorum nobiliſſime tempore aliquanto prefuerat, nobilius multo regni ſceptra reliquit. Nam uenit Romam, ibidem attonſus, pontificatum habente Conſtantino; ac monachus factus, ad limina Apoſtolorum in precibus, jejuniis et elemoſinis uſque ad diem permanſit ultimum, ſuccedente Coelredo filio Æthelredi in regnum, qui ante ipſum Coenredum idem regnum tenebat.

Anno DCC,XI., Bertfrihtus prefectus cum Pictis pugnavit.

Anno DCC,XVI., Oſred rex Norhanhimbrorum interfectus eſt, et Coenred ſucceſſit; et rex Merciorum Coelred defunctus eſt; et uir Domini Egbertus Hienenſis monachos ad catholicum Paſce et eccleſiaſticam correxit tonſuram.

Anno DCC,XXV., qui erat annus ſeptimus Oſrici regis qui Coenredo ſucceſſerat, Wihtredus filius Egberti rex Cantuariorum defunctus eſt nono die Kalendarum Maiarum; et regni, quod per triginta quatuor ſemis annos tenebat, filios tres, Ælbertum, Eadbertum et Alfricum reliquit, heredes. Anno quoque proximo Tobias

Rofenfis Ecclefie preful defunctus eft, uir, ut fupra meminimus, doctiffimus. Erat enim difcipulus beate memorie magiftrorum Theodori archiepifcopi et abbatis Adriani; unde, ut dictum eft, cum eruditione literarum uel ecclefiafticarum uel generalium, ita Grecam quoque cum Latina didicit linguam, ut tam notas ac familiares fibi eas quam natiuitatis fue haberet loquelam. Sepultus uero eft in porticu Sancti Pauli Apoftoli, quam intra ecclefiam Sancti Andree fibi ipfe in locum fepulture fecerat. Poft quod, epifcopatus officium Adulfus, Berhtwaldo archiepifcopo confecrante, fufcepit.

Anno DCC,XXIX., apparuerunt Comete due circa folem, multum intuentibus terrorem incutientes. Una quippe folem precedebat mane orientem; altera uefpere fequebatur occidentem; quafi orienti fimul et occidenti dire cladis prefage. Uel certe, una diei, altera noctis, precurrebat exortum; ut, utroque tempore, mala mortalibus imminere fignarent. Portabant autem faciem ignis contra aquilonem; quafi ad accendendum adclinem (Arcturum?). Apparebant menfe Januario, et duobus ferme feptimanis permanebant. Quo tempore grauiffima Saracenorum lues Gallias mifera cede uaftabat; et ipfi non multo poft in eadem prouincia dignas fue perfidie penas luebant. Quo anno, uir Domini Egbertus, ipfo die Pafche, octauo Kalendarum Maii, migrauit ad Dominum; et mox, peracto Pafcha, hoc eft, feptimo Idus Maii, Ofricus rex Norhanhimbrorum uita deceffit; cum ipfe, regni, quod undecim annis gubernabat, fucceflorem pro eo Ceonulfum decreuiffet, fratrem illius, qui ante fe regnauerat,

Coenredi regis. Cuius regni et principia et proceſſus tot ac tantis redundauere rerum aduerſantium motibus; ut quid de his ſcribi debeat, quemue habitura ſunt ſingula finem, necdum ſcire ualeat.

Anno DCC,XXXI., Berhtwaldus Archiepiſcopus longa conſumptus etate, defunctus eſt die quinto Iduum Januariarum; qui ſedem, annis triginta ſeptem, menſibus ſex, diebus quatuordecim, gubernabat. Pro quo, anno eodem, factus eſt archiepiſcopus uocabulo Tatwinus, de prouincia Merciorum. Conſecratus eſt autem, in Doruernenſi ciuitate, a uiris uenerabilibus Daniele Wentano et Igwaldo Lundonienſi et Adulfo Roſenſi antiſtitibus, die decimo Junii menſis dominica; uir religione et prudentia inſignis, ſacris quoque litteris nobiliter inſtructus; anno aduentus Anglorum in Angliam circiter ducenteſimo octogeſimo quinto.

Anno DCC,XXX. [DCC,XXXIII.], eclipſis ſolis facta eſt decimo octauo Kalendarum Septembrium, circa horam diei tertiam; ita ut pene totus orbis ſolis quaſi nigerrimo et horrendo ſicut (ſcuto?) uideretur eſſe coopertus.

Anno DCC,XXXIV., Luna ſanguineo colore perfuſa, quaſi hora integra, ſecundo Kalendarum Februarii, circa gallicantum; dehinc nigredine ſubſequente ad lucem primam reuerſa eſt. In eodem uero anno, Tatwinus Archiepiſcopus et Beda doctor celi conſcenderunt palatia.

Anno ab Incarnatione M,LXV., Sanctus Edwardus rex filius Æthelredi regis, et filius Emme filie Ricardi ducis Normannie, et frater Eadmundi Irnefide ex parte patris, exactis in regno xxiij annis et menfibus vj et xxvij diebus, in uigilia Epiphanie, Felici monte uitam laudabilem terminauit; et fecundo die Haraldus confecratus eft in regem. In fequenti uero anno Willelmus comes Normannie uenit in Angliam; et pugnauit contra eundem Haraldum regem, et uicit eum cum exercitu fuo apud Haftinge ij Idus Octobris; et, in proxima natiuitate Domini, fullimatus eft in regem.

Anno M,XLVIII. [M,LXVIII.], Bellum in Bleduna.

Anno M,LXIX., ex quo corpus Beati Cuthberti ab Alduno Epifcopo in Dunelmum eft perlatum lxxxiij, tertio uero regni Willelmi anno, idem Willelmus rex Anglorum quendam Robertum cognomine Cumin populis Northanhimbrorum prefecit comitem; qui cum DCC hominibus Dunelmum ueniens, et ibi per domos hoftiliter agens, occifus eft ibi cum fuis omnibus, preter unum qui uulneratus euafit, v Kalendarum Februarij. Unde, rex offenfus, ducem quendam qui ejus mortem ulcifceretur, cum exercitu direxit. Cum autem ad Aluertuniam ueniffent, etiam mane facto Dunelmum profecturi effent; tanta nebularum denfitas eft orta, ut uix aftantes fefe alterutrum uidere, uiam nec ullo modo ualebant inuenire. Stupenfibus illis quid hoc effet, et conferentibus inuicem quidnam facerent, affuit qui diceret, homines illos quendam in urbe fua Sanctum habere nomine Cuthbertum, qui eis in aduerfis femper

protector adesset; quos nemo impune, illo uindicante, ledere ualeret. Quibus auditis ad propria sunt reuersi.

Anno M,LXXI., Eadwinus dux occisus est.

Anno M,LXXV., obiit Eaditha regina. Rogerus et Radulphus duces uoluerunt tradere regem.

(Anno) M,LXXVI., Waltheuus comes decollatus est.

(Anno) M,LXXVIII., obiit Hermannus episcopus Seresberie; et Osmundus successit.

(Anno) M,LXXX., uentus ualidus in natale Domini. Walcherus episcopus Dunelmensis occisus est.

(Anno) M,LXXXIII., obiit Matilda regina.

(Anno) M,LXXXIV., Wibertus Papa sedem accepit.

(Anno) M,LXXXVII., obiit Willelmus rex Anglorum; et Willelmus filius regnum suscepit.

(Anno) M,LXXXIX., Osmundus episcopus constituit canonicos xxxvi in ecclesia Salesberiensi. Obiit Lanfrancus Archiepiscopus. Terre motus factus est.

(Anno) M,XCII., Osmundus dedicauit ecclesiam Salesberiensem cum septem episcopis.

(Anno) M,XCIII., Anselmus ad archiepiscopatum electus est.

(Anno) M,XCIV., obierunt Malcolmus rex Scottorum et Margarita regina.

(Anno) M,XCVI., Urbanus Papa iter Jerosolymis predicauit.

(Anno) M,XCVIII., obiit Walchelinus episcopus. Antiochia a Christianis capta est. Cometa apparuit.

(Anno) M,XCIX., obierunt Osmundus episcopus et Urbanus Papa. Jerusalem a Christianis capta est.

(Anno) M,C., obierunt Willelmus rex junior, et Thomas archiepiscopus senior. Henricus regnum accepit.

(Anno) M,CI., die natalis Domini, in Basilica Beate Marie apud Bethleem, [Godefridus], a Diaberto patriarcha, una cum episcopis cleroque ac populo assistentibus, in regem honorifice sacra unctione sullimatus et coronatus est.

(Anno) M,CII., Rogerus ad episcopatum Seresberie electus est.

(Anno) M,CIV., facta eſt incorrupti corporis Sancti Cuthberti tranſlatio ſiue manifeſtatio, poſt annos depoſitionis ejus quadringinta octodecim et v menſes et xij dies; qui eſt quintus annus regni Henrici regis, epiſcopatus uero Ranulfi ſextus.

(Anno) M,CV., Henricus rex Baiocas incendit.

(Anno) M,CVI., Henricus rex Normanniam adquiſiuit. Cometa apparuit in menſe Februarii.

(Anno) M,CVII., ordinatio Rogeri epiſcopi Sariſberie. Obiit Eadgarus rex Scotie.

(Anno) M,CVIII., obiit Gundulfus epiſcopus, et Radulfus ſucceſſit.

(Anno) M,CIX., obiit Anſelmus archiepiſcopus; et Hericus (Henricus) rex Anglie dedit Imperatori filiam ſuam.

(Anno) M,CX., cometa apparuit in menſe Junio.

(Anno) M,CXI., Boiamundus obiit et Eulalia abbatiſſa. Papa Paſchalis captus eſt Rome.

(Anno) M,CXIV., obiit Thomas archiepiſcopus junior.

(Anno) M,CXV., obiit Maria comitiſſa de Bolonia, ij Kalendarum Junii.

(Anno) M,CXVIII., obierunt Paſchalis Papa et Matildis regina Anglie et Arnulfus patriarcha et Baldewinus rex Jeruſalem.

(Anno) M,CXIX., obiit Gelaſius Papa: et terra mota eſt quarto Kalendarum Octobris.

(Anno) M,CXX., Willelmus filius Henrici regis, et Ricardus frater ejus, et Ricardus comes de Ceſtria, cum multis nobilibus, naufragio perierunt.

(Anno) M,CXXII., obiit Radulfus archiepiſcopus Cantuarie.

(Anno) M,CXXIII., obierunt Johannes epiſcopus Batonie et Robertus epiſcopus Lincolnie.

(Anno) M,CXXIV., obiit bone memorie Alexander rex Scottorum, ſeptimo Kalendarum Maii.

(Anno) M,CXXV., magna fames, et magnum Concilium: Obiit G. vicecomes.

(Anno) M,CXXVIII., cepit fundari ecclefia Sancte Crucis de Edeneſburch.

(Anno) M,CXXIX., obiit Willelmus epiſcopus Wintonie, et Henricus conſecratus eſt.

(Anno) M,CXXX., Anegus comes Murauienſis a Scottis interfectus eſt.

(Anno) M,CXXXIII., eclipſis facta eſt Nonis Auguſti.

(Anno) M,CXXXV., obiit Henricus rex Anglie iv Nonarum Decembris; et Stephanus ei ſucceſſit.

(Anno) M,CXXXVI., Willelmus Cantuarienſis archiepiſcopus tobii, et Richardus filius Gilleberti. Dedicatio Glaſcuenſis eccleſie, Nonis Julii.

(Anno) M,CXXXVII., quinto decimo Kalendarum Decembris, fuit bellum inter Scotos et Anglos.

(Anno) M,CXXXVIII., epiſcopus Saliſburie et epiſcopus Lincolnie et Cancellarius capti ſunt a rege Stephano.

(Anno) M,CXL., Stephanus rex capitur Lincolnie a comite Gloceſtrie et a ceteris qui ſuſtentabant partem Imperatricis.

(Anno) M,CXLVII., obiit Johannes epiſcopus de Glaſcu. Iter Jeroſolymis ſecundo predicatur.

(Anno) M,CL., dedicata eſt eccleſia de Dunfermelin. Alwinus abbas, a cura paſtorali ſe ſponte depoſuit; et Oſbertus eandem ſuſ-

cepit. Obiit etiam ipſe Oſbertus abbas eodem anno, xv Kalendarum Decembris.

(Anno) M,CLII., Willelmus abbas electus eſt. Obiit Matildis regina Anglie v Nonarum Maii. Obiit Henricus comes Northanhumbrorum filius Dauid regis Scotie ij Idus Junii. Aſcalon a Chriſtianis capta eſt.

(Anno) M,CLIII., obiit pie memorie Dauid rex Scottorum ix Kalendarum Junii, Dominica ante Aſcenſionem Domini. Cui ſucceſſit in regnum Malcolm nepos ejus, etate quadraginta ij annorum, filius Henrici predicti comitis Northanhumbrie. Obiit Eugenius Papa; cui ſucceſſit Anaſtaſius. Et abbas B[ernardus] Clareuallenſis et Euſtachius comes, filius Stephani regis Anglorum. Rad[er] quoque comes Ceſtrie, et Simon comes Northamtonie. Henricus etiam archiepiſcopus Eboracenſis. Stephanus rex Anglie, cum Henrico nobiliſſimo comite Andegauie, pacem et fidem perpetuam in die feſto Sancti Leonardi abbatis iniit. Eo die, aput Scotiam, Sumerled et nepotes ſui, filii ſcilicet Malcolmi, aſſociatis ſibi plurimis, inſurrexerunt in regem Malcolm; et Scotiam in magna parte perturbantes inquietauerunt.

(Anno) M,CLIV., Willelmus archiepiſcopus Eboracenſis, permittente piiſſimo Papa Anaſtaſio, ad archiepiſcopalem cathedram cum ſummo honore reuerſus eſt; et intra ſeptem ſeptimanas defunctus eſt. Hugo etiam Rome conſecratus, Dunelmenſem epiſcopatum

fuſcepit. Maxima fames et peſtilentia animalium apud Scotiam facta eſt. Arturus, regem Malcolm proditurus, iij Martii duello periit. Obiit Gaufridus primus abbas de Dunfermelin; et nepos ejus Gaufridus in loco ejus ſucceſſit. Rogerus de Ponte epiſcopi, in archiepiſcopum Eboracenſem conſecratus eſt. Obiit Stephanus rex Anglie, octauo Kalendarum Nouembris: Et Henricus dux Normannie, xiv Kalendarum Januarii, regni diademate inſignitur. Obiit Dunecan comes de Fif. Malcolm rex, dedit eccleſiam de Trauernent, canonicis de Caſtello-puellarum. Chriſtianus in epiſcopum Galwalie, eodem die, quo et rex Anglie Henricus, ab archiepiſcopo Rotomagenſi apud Bermundeſeiam conſecratus eſt.

(Anno) M,CLV., obiit Anaſtaſius Papa; cui ſucceſſit Adrianus. Obiit Ailwinus, abbas primus eccleſie Sancte Crucis.

(Anno) M,CLVI., Doſnaldus filius Malcolm apud Witterne captus eſt, et cum patre ſuo incarceratus.

(Anno) M,CLVII., Malcolm Machet cum rege Scottorum pacificatus eſt. Rex Anglie Henricus exercitum duxit in Walliam; et ibi, Euſtachius filius Johannis cum pluribus aliis cecidit. Tandem Walenſes pacem cum rege fecerunt. Rex Scotie reddidit regi Anglie Northanhimbriam et Cumberlandiam; rex autem Anglie reddit ei comitatum Untendunie. Fratres plures Templi Jeroſolymorum in prelio corruerunt.

(Anno) M,CLVIII., obiit Gufridus frater H[enrici] regis Anglie.

(Anno) M,CLIX., Obiit bone memorie Robertus epifcopus Sancti Andree. Rex Scotie Malcolm iuit cum rege Anglie Henrico ad Tolofam; et ab eodem rege Henrico, gladio militie accinctus eft; in Turonenfi. Obiit Willelmus comes Bolonie filius Stephani regis. Obiit Adrianus Papa; cui fucceffit Alexander, expulfo Octauiano, qui in fedem Apoftolicam profane afpirauit. Willelmus epifcopus Murauenfis miffus Romam a rege Malcolmo, a prefato Papa Alexandro cum fummo honore fufceptus, ad Scociam cum gratia et electione fedis Apoftolice remiffus eft.

(Anno) M,CLX., rex Malcolmus duxit exercitum in Galwaiam ter; et ibidem inimicis fuis deuictis federatis, cum pace et fine damno fuo remeauit. Fergus princeps Galwaie habitum canonicum in ecclefia Sancte Crucis de Ednefburch fufcepit; et eis uillam que dicitur Dunroden dedit. Ernaldus abbas de Chelcou in epifcopum Sancti Andree electus eft; et a Willelmo Murauienfi epifcopo et Apoftolice fedis Legato in ipfa ecclefia Sancti Andree [confecratus eft]; et Walterus in ejus locum furrexit. Johannes in abbatem de Chelcau electus eft et ab Hereberto Glafcuenfi epifcopo benedictus.

(Anno) M,CLXI., obiit Teodbaldus Cantuarienfis archiepifcopus. Obiit Fergus princeps Galwaie, quarto idus Maii.

(Anno) M,CLXII., Obiit Willelmus Murauienfis epifcopus et Apoftolice fedis legatus, nono Kalendarum Februarii. Thomas cancellarius regis Anglie, in archiepifcopum Cantuarie confecratus

eſt. Elda ſoror Malcolmi regis Scotie nupſit Florentio nobili comiti Hothlandie. Obiit Iſaac prior de Scona, et Robertus canonicus de Jedeuathe primus abbas in eadem eccleſia conſtitutus eſt. Obiit Ernaldus epiſcopus Sancti Andree et Apoſtolice ſedis legatus, . . Idus Septembris.

(Anno) M,CLXIII., Henricus rex Anglie, pacatis tranſmarinis partibus, ...

. . . .

. . . .

